

อึ่งเผ้า, อึ่งดำ, อึ่งปากขวด, อึ่งโกก, อึ่งกระโดน
Glyphoglossus molossus (Gunther, 1869)
 Truncate-snouted spadefoot frog

อึ่งเผ้า, อึ่งดำ, อึ่งปากขวด, อึ่งโกก, อึ่งกระโดน – *Glyphoglossus molossus* Gunther, 1869

ลักษณะ มีขนาดตัวค่อนข้างใหญ่ (จากปลายปากถึงรูกันประมาณ 75 มิลลิเมตร) ลำตัวป้อม ตาเล็ก ขาสั้นแต่ใหญ่ ส่วนปลายของหัวค่อนข้างตัดตรง ปากอยู่ทางด้านล่างของหัวและเป็นช่องเปิดตามขวาง แผ่นเยื่อแก้วหุ้มมองเห็นไม่ชัดเจน ผิวหนังลำตัวเป็นรอยย่น

ด้านหลังสีน้ำตาลอมเทาหรือสีน้ำตาลดำแต่มีจุดสีขาวเล็กกระจาย ด้านท้องสีขาวหรือสีครีมและมีแต้มหรือปื้นสีเข้มกระจายอยู่บ้าง

ขาหน้าสั้นแต่ขาหลังค่อนข้างยาว เมื่อพับขาหลังแนบกับลำตัวไปทางด้านหน้า ข้อศอกอยู่ในตำแหน่งใกล้ส่วนปลายของปาก นิ้วตีนหน้ามีแผ่นหนังระหว่างนิ้วเฉพาะนิ้วที่สองกับนิ้วที่สาม นิ้วตีนหลังมีแผ่นหนังระหว่างนิ้วใหญ่ สันได้ฝ่าตีนหลัง (inner metatarsal tubercle) มีขนาดใหญ่เพื่อใช้ขุดโพรงดิน

ลูกอ๊อดมีลำตัวป้อมและโปร่งแสง หางยาวและยาวมากกว่า 3 เท่าของลำตัวและหัวรวมกัน แผ่นครีบทองใหญ่ ตัวหาง(ไม่ใช่แผ่นครีบทอง) มีด้านบนและด้านล่างเป็นสีดำส่วนตรงกลางเป็นสีเหลือง ปากอยู่ทางด้านหน้าสุดของหัวไม่มีตุ่มฟันและไม่มีจะงอยปาก

การแพร่กระจาย เมียนมาร์ ลาว เวียดนาม กัมพูชา ในประเทศไทยพบเฉพาะตอนบนของประเทศตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ขึ้นมา ในพื้นที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชพบในป่าเต็งรังและในป่าดิบแล้ง และบริเวณโดยรอบอ่างเก็บน้ำ

พื้นที่อาศัย ขุดโพรงอาศัยตามพื้นล่างของป่าและพื้นที่โดยรอบอ่างเก็บน้ำบริเวณที่ดินมีความร่วนซุย ขุดโพรงดินโดยใช้สันได้ฝ่าตีนหลังที่มีขนาดใหญ่คุ้ยดินพร้อมกับถอยหลังลงไปดิน เมื่อลงไปอยู่ในโพรงดินแล้วจะมองไม่เห็นตัวโพรงหรือช่องที่อยู่เหนือตัว

นิสัย อาศัยอยู่ในโพรงดินเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในฤดูแล้งจะอาศัยอยู่ในโพรงดินเกือบตลอดเวลา แต่ระหว่างฤดูฝนจะขึ้นมาหากินบนพื้นดินบ้างในช่วงเวลากลางคืน เมื่อถูกรบกวนจะสูดอากาศเข้าปอดและทำให้ลำตัวมีขนาดใหญ่มากขึ้น ผสมพันธุ์และวางไข่ในคืนที่มีฝนตกหนักมากเป็นครั้งแรกของฤดูฝน วางไข่ในแอ่งน้ำขังชั่วคราวที่กระจายอยู่ในป่าเต็งรังและในป่าดิบแล้ง รวมทั้งในอ่างเก็บน้ำ มีนิสัยการสืบพันธุ์รวมกันเป็นกลุ่มก้อนและเป็นจำนวนมาก (explosive mating aggregation) ช่วงเวลาที่ออกจากโพรงขึ้นมาผสมพันธุ์เร็วกว่าอึ่งอ่างกันขีตและอึ่งลาย

ลูกอ๊อดหากินในระดับต่ำลงไปจากผิวน้ำ มีนิสัยว่ายน้ำหรือลอยตัวอยู่กับที่โดยมีส่วนหัวอยู่ข้างบนและลำตัวเฉียงลงเป็นมุม 45 องศา ถ้าลูกอ๊อดในแหล่งน้ำมีจำนวนมากจะรวมกลุ่มกันเป็นก้อนใหญ่และว่ายน้ำไปด้วยกันคล้ายกับลูกบอลเคลื่อนที่ไปได้ น้ำ พฤติกรรมดังกล่าวมีประโยชน์หลายประการคือ ลดโอกาสเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อให้กับสัตว์ล่าเหยื่อ ลดการสูญเสียความร้อน และลักษณะการว่ายน้ำแบบอย่างดังกล่าวทำให้ตะกอนของอินทรีย์สารจากพื้นท้องน้ำฟุ้งกระจายจึงมีอาหารกินเป็นปริมาณมากขึ้น แต่การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนดังกล่าวก็เป็นข้อด้อยคือ ถูกชาวบ้านช้อนจับได้ง่ายและเป็นจำนวนมาก

สถานภาพ ไม่ได้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2535 สำหรับสถานภาพเพื่อการอนุรักษ์ เป็นสัตว์ป่าใกล้สูญคุกคามตามเกณฑ์ของ Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (2005) แต่ไม่มีสถานภาพเพื่อการอนุรักษ์ตามเกณฑ์ของ IUCN (2008) เป็นชนิดที่ถูกชาวบ้านจับเพื่อบริโภคและเพื่อค้าขายในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ผสมกับพื้นที่อาศัยที่เป็นป่าธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้ประชากรลดลงอย่างรวดเร็ว แต่ในพื้นที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชีมีประชากรค่อนข้างมาก เนื่องจากมีข้อห้ามมิให้มีการล่าและป้องกันการลักลอบล่า

